

Otvorena pitanja brojeva u hrvatskome standardnom jeziku

Cukrov, Iva

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:715687>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-31**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA KROATISTIKU

IVA CUKROV

Otvorena pitanja brojeva u hrvatskome standardnom jeziku

Završni rad

Pula, rujan 2019.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA KROATISTIKU

IVA CUKROV

Otvorena pitanja brojeva u hrvatskome standardnom jeziku

Završni rad

JMBAG: 0303056456

Studijski smjer: Hrvatski jezik i književnost

Predmet: Morfologija hrvatskoga standardnog jezika

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Znanstvena grana: Kroatistika

Mentorica: Izv. prof. dr. sc. Blaženka Martinović

Pula, rujan 2019.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Iva Cukrov, kandidatkinja za prvostupnicu hrvatskoga jezika i književnosti ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Puli, _____, 2019. godine

Student

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Iva Cukrov, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom Otvorena pitanja brojeva u hrvatskome standardnom jeziku koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. CILJ I METODOLOGIJA.....	2
3. BROJEVI U JEZIČNIM PRIRUČNICIMA	3
3.1. KRATKI POVIJESNI OSVRT NA BROJEVE KAO VRSTU RIJEČI	3
3.2. BROJEVI U SUVREMENIM JEZIČNIM PRIRUČNICIMA.....	15
3.2.1. <i>SUVREMENE GRAMATIKE</i>	15
3.2.2. <i>SUVREMENI RJEČNICI</i>	17
3.2.3. <i>SUVREMENI PRAVOPISI</i>	21
3.2.4. <i>JEZIČNI SAVJETNICI</i>	22
4. DEKLINACIJA BROJEVNIH RIJEČI	25
5. DEKLINACIJA BROJEVA U ZNANSTVENOME STILU	30
6. ZAKLJUČAK	35
LITERATURA	36
IZVORI.....	37
SAŽETAK	39
SUMMARY	39

1. UVOD

Hrvatski je standardni jezik nadregionalan i njegova je prvobitna funkcija razumljivost između govornika neovisno o geografskome području. „Sustav uređen svjesnom, planskom normom, tj. pravilima koja sadržavaju pravopis i gramatiku te popis riječi koji se nalazi u normativnome rječniku.“ (Matea Birtić i dr., 2005: 223). Osnovne su značajke standardnoga jezika autonomnost, normiranost, višefunkcionalnost i stabilnost u vremenu i prostoru. Autonomnost se odnosi na to da je standardni jezik neovisan o bilo kojemu idiomu, normiranost na to da su propisane pravilne jezične jedinice, a višefunkcionalnost standardu daje mogućnost upotrebe jezika u različitim komunikacijskim situacijama. Stabilnost vremena i prostora odnosi se na to da jezik funkcionira na određenome prostoru, da je elastičan, tj. da nije zatvoren i zauvijek oblikovan sustav, već da je podložan (evolutivnim) promjenama. Upravo zbog mogućnosti promjena i različitih utjecaja na jezik još uvijek postoje otvorena pitanja oko kojih jezikoslovci raspravljaju, a neka od tih pitanja vezana su i uz brojeve kao vrstu riječi. Brojevi su vrsta riječi koja kazuje koliko je onoga uz što stoji. Brojeve dijelimo na glavne i redne, na brojevne imenice i pridjeve te u nekim gramatikama i na zbirne i priložne brojeve.

Otvorena pitanja koja se odnose na brojeve jesu ova: sklanjaju li se brojevi, posebice kada dolaze uz prijedlog, ima li broj *jedan* množinu, koje oblike upotrebljavamo uz muški rod, koje uz ženski, a koje kada se radi i o muškoj i o ženskoj osobi, koji su termini zastarjeli i sl.

2. CILJ I METODOLOGIJA

Cilj je ovoga rada istražiti otvorena pitanja koja se odnose na brojeve, analizirati ih i usporediti kako se tim pitanjima bave različite suvremene gramatike, pravopisi, jezični savjetnici i znanstvena literatura.

Istraživanje kojemu ćemo se posebno posvetiti jest deklinacija brojeva u znanstvenome stilu te usporedba nekoliko medicinskih znanstvenih članaka s kroatističkim znanstvenim člancima. Znanstveni smo stil odabrali jer je normativan i stroži prema pravilima norme.

Rad se temelji na hipotezi da i na primjeru uporabe brojeva očekujemo u akademskome diskursu strožu normu, i to prema dosadašnjim istraživanjima¹ koja su pokazala da je kroatistička struka (profesori hrvatskoga jezika i uža akademska zajednica humanističkoga smjera) sklona strogoj normi.

---

¹ Primjerice istraživanje Mihaele Matešić o pisanome akademskom diskursu i tradicionalnoj normativnosti predstavljeno u Priručniku za prevoditelje: prilog teoriji i praksi (ur. Stojić, Brala-Vukanović, Matešić), Rijeka: Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2014., str. 339-354.

3. BROJEVI U JEZIČNIM PRIRUČNICIMA

3.1. KRATKI POVIJESNI OSVRT NA BROJEVE KAO VRSTU RIJEČI

U ovome su poglavlju probrane gramatike koje su obilježile stoljeće svoga izlaženja i koje su nezaobilazne u povijesti jezika.

Svaki osvrt na jezične priručnike u (pred)standardološkome smislu započinje prvom hrvatskom gramatikom Bartola Kašića iz 1604. godine. U toj gramatici Bartol Kašić brojeve svrstava pod pridjeve pa termini koje koristi su: *glavni brojevni pridjev* i *brojevni pridjev redni*. Pod glavnim brojevnim pridjevom opisuje broj *jedan*, tj. donosi nam njegovu deklinaciju:

Tablica 1: Deklinacija broja *jedan* u Kašićevoj gramatici

Nom.	yedan, yedna, yedno
Gen.	yednoga, yednae, yednoga
Dat.	yednomu, yednoy, yednomu

U napomeni je naveo da se u ostalim padežima broj *jedan* deklinira kao pridjev u pozitivu te da se iz toga izvode: *yedini*, *yedina*, *yedino* i *yednak*, *yednaka*, *yednako*.

U drugome je primjeru naveo brojevni pridjev *dva* i opisao ga pod dvojinom:

Tablica 2: Deklinacija broja *dva* u Kašićevoj gramatici

Nom.	dva, dvi, dva
Gen.	dvih ili dviyu
Dat.	dvim
Ak.	dva, dvi, dva
Vok.	o dva, dvi, dva
Abl.	od dvih ili dviyu
Sedmi	s dvimi il dviyu
Osmi	u dvih ili dvyu

Kao i kod broja *jedan* i ovdje Kašić ostavlja napomenu te navodi: „Kada riječ muškoga roda treba tvoriti u nominativu ili akuzativu dvojine, tvori se oblikom genitiva množine koji završava na *a*, a odbacuje se, ako postoji, drugi samoglasnik *a* ili se

tvori s otegnutim naglaskom.“ (Bartol Kašić, 1604: 117). Nadalje Kašić tvrdi kako neki to nisu primijetili te su smatrali da se mi služimo i dvojinom, a on to nije odobravao jer „ta promjena biva samo u jednom obliku muškoga roda – kao kad bismo rekli *dva clovika, dva vlastelina, dva gospodina*.“ (Bartol Kašić, 1604: 117). Iz tih oblika dvojine, napominje Kašić, izvode se i *dvoji, dvoya, dvoye* te imenice *dvoyica, dvoyicae, dvoyci*. Idući su brojevi čiju deklinaciju opisuje brojevi: *obba, tri, cetiri* te brojevni pridjev redni *parvi*:

Tablica 2: Deklinacija broja *obba* u Kašićevoj gramatici

Nom.	obba, obbae, obba
Gen.	obbih ili obiyu
Dat..	obbim
Ak.	obba, obbae, obba
Vok.	o obba, obbae, obba
Abl.	od obbih ili obbiyu
Sedmi	s obbimi ili obbiyu
Osmi	u obbih ili obbiyu

Tablica 3: Deklinacija broja *tri* u Kašićevoj gramatici

Nom.	tri
Gen.	trih ili triyu
Dat.	trim
Ak.	tri
Vok.	o tri
Abl.	od trih ili triyu
Sedmi	u trih ili triyu

Tablica 4: Deklinacija broja *cetiri* u Kašićevoj gramatici

Nom.	cetiri, cetirae, cetiri
Gen.	cetirih
Dat.	cetirim
Ak.	cetiri, cetirae, cetiri
Vok.	o cetiri, cetirae, cetiri
Abl.	od cetirih

Sedmi	s cetirimi
Osmi	u cetirih

Uz ovu deklinaciju, napominje Kašić, da se od toga izvode i oblici: *cetvarti*, *cetvarta*, *cetvarto*; *cetveri*, *cetverae*, *cetvera*.

Tablica 5: Deklinacija broja *parvi* u Kašićevoj gramatici

Nom.	parvi, parva, parvo
Gen.	parvoga, parvae, parvoga
Dat.	parvomu, parvoy, parvomu

U napomeni spominje i ostale redne brojevne pridjeve: *drugi*, *treći*, *cetvarti*, *peti*, *scesti*, *sedmi*, *osmi*, *deveti*, *deseti*, *yedanadesti*, *dvanadesti* itd. Uz njih navodi kako se dekliniraju kao pridjevi u pozitivu.

Za dijelne pridjeve kaže da se dekliniraju samo u množini kao *sedmini*, *osmini*. Na kraju dodaje i nesklonjive brojeve: *pet*, *scest*, *sedam* *ossam*, *devet*, *deset*, *yedanadesete*, *dvanadesete*, *cetarnadesete*, *petnadesete*, *scesnadesete*, *sedamnadesete*, *ossamnadesete*, *devetnadesete*, *dvadeset*, *dvadeset i yedan* i tako dalje sve do *trideset*, *cetardeset*, *petdeset*, *scesdeset*, *sedamdeset*.

U razdoblju od 1604. do 1728. jezikoslovlje nije mrtvo, ali ne pišu se gramatike hrvatskoga jezika, već strane gramatike na hrvatskome jeziku, primjerice talijanska gramatika Jakova Mikalje. Zanimljivo je kako u toj gramatici Mikalja brojeve uopće ne spominje.² Ardellio Della Bella svoju gramatiku iz 1728. započinje nizom glavnih brojeva: *jedan*, *dva*, *tri*, *četiri*, *pet*, *šes*, *sedam*, *osam*, *devet*, *deset*, *jedanaest*, *dvanaest*, *trinaest*, *dvadeseti*, *dvadeseti i jedan*, *trideseti*, *četrest*, *peset*, *šeset*, *sedamdeset*, *sto*, *dvjesti*, *trista*, *četarsta*, *petsat*, *šesat*, *tisuća*, *sto tisuća*. Za glavni broj *dvadeseti* navodi kako neki kažu *dvadeset*, ali on smatra da je bolje *dvadeseti*. Od spomenutih glavnih brojeva dekliniraju se samo *jedan*, *dva*, *tri* i *četiri*, a za redne brojeve navodi kako se dekliniraju i poslije *pet*.

² Branka Tafra, Što su brojevi? (gramatički i leksikografski problem), *Rasprave ZJ*, sv. 15, 1989., str. 223.

Tablica 6: Deklinacija broja *jedan* u Della Bellinoj gramatici

N	jedan, jedna, jedno
G	jednoga, jedne, jednoga
D	jednomu, jednoj, jednomu
A	jednoga, jednu, jedno
V	o jedan, jedna, jedno
Ab.	od jednoga, jedne, jednoga
7.	s jednim ili jedn(i)jem, s jednom, s jednim

Od *jedan* se izvodi *jedini, jedina, jedino; ni(j)edan, ni(j)edna, ni(j)edno*.

Tablica 7: Deklinacija broja *dva* Della Bellinoj gramatici

N	dva, dvi(j)e, dva
G	dvjeh ili dvih
D	dvjem ili dvim
A	dva, dvje, dva
V	o dva, dvi(j)e, dva
Ab.	od dvjeh ili dvih
7.	s dvjemi ili s dvimi
8.	u dvjeh ili dvih

Della Bella napominje kako se u genitivu može reći i *dvi(j)u* te navodi primjer *od ovjeh dvi(j)u svetjeh*. Kad se oblik *dva* spaja s nekom imenicom muškog roda u N ili A, imenica se mora staviti u G jd., *Došli su dva čovjeka*. Isto vrijedi za brojeve do broja *pet*, a od *pet* imenica dolazi u G mn., *pet goluba*. Od oblika *dva* izvodi se *dvo(j)i, dvoje, dvoja* i imenica *dvojica, dvojice*.

Tablica 8: Deklinacija broja *oba* Della Bellinoj gramatici

N	oba, obe, oba
G	objeh ili obih
D	objem ili obim
A	oba, obje, oba
Ab.	od objeh ili obih
7.	s objemi ili s obimi
8.	u objeh ili obih

Uz ovu deklinaciju Della Bella navodi kako je ispravno reći i *obadva oca te objedvi(j)e žene*.

Tablica 9: Deklinacija broja *tri* u Della Bellinoj gramatici

N	tri
G	trjeh ili trih
D	trjem ili trim
A	tri
V	o tri
Ab.	od trijeh ili trih
7.	s tri(j)emi
8.	u trjeh ili trih

Od *tri* izvodi se *tro(j)i, troja, troje* i množina *trojica*.

Tablica 10: Deklinacija broja *četiri* u Della Bellinoj gramatici

N	četiri, četire, četiri
G	četiri(j)jeh ili četirih
D	četirim
A	četiri, četire, četiri
V	o četiri, četire, četiri
Ab.	od četirih ili četirjeh
7.	s četirimi
8.	u četirih

Za broj *četiri* Della Bella navodi da ga neki autori ne dekliniraju te i on sam zagovara nedeklinaciju. „Bolje je ipak upotreba nepromjenljivoga oblika. N *četiri čovjeka ili četar čovjeka*, G *od četiri čovjeka ili od četar čovjeka* itd., tako i *četiri konja*. Oblik *konja* je genitiv, a kad je imenica ženskog roda, koristi se u N mn., npr. *četiri žene došle jesu, četiri ribe*.“ (Ardelio Della Bella, 1782: 59). Od *četiri* se izvodi i *četvrti, četvrta, četvrto te četverica*. Nakon glavnih Della Bella navodi redne brojeve: *prvi, drugi, treći, četvrti, šesti, jedanadesti ili jedanaesti, dvanadesti ili dvanaesti, četrnadesti ili četrnaesti, dvadeseti, trideseti, petdeseti ili peseti, šesdeseti ili šeseti, stoti, dvostoti, četiristoti ili četverostoti, petstoti ili peterostoti* itd.

Tablica 11: Deklinacija rednoga broja *prvi* u Della Bellinoj gramatici

a) jednina

N	prvi, prva, prvo
G	prvoga, prve, prvoga
D	prvomu, prvoj, prvomu
A	prvoga, prve, prvo
V	o prvi, prva, prvo
Ab.	od prvoga, prve, prvoga
7.	s prvjem ili s prvim

b) množina

N	prvi, prve, prva
G	prvjuh ili prvih
D	prvim ili prvjem
A	prve, prve, prva
V	o prvi, o prve, o prva
Ab.	od prvjuh ili prvih
7.	s prvimi ili s prvjemi, s prvjema
8.	u prvjuh ili prvih

Na isti se način dekliniraju i ostali redni brojevi, jedino za broj *tri* Della Bella daje uputu „Treći u N, A, V jd. sr. r. ima oblik treće.“ (Ardelio Della Bella, 1728: 61).

Tablica 12: Deklinacija rednoga broja *treći* u Della Bellinoj gramatici

N	treći, treća, treće
G	trećega, treće, trećega
D	trećemu, trećoj, trećemu
A	trećega, treću, treće
V	o treći, treća, treće
Ab.	od trećega, treće, trećega
7.	s trećem, s trećom, s trećem

Za množinu navodi samo N *treći, treće, treća* i napominje kako se dalje sklanjaju kao pridjevi. Na kraju Della Bella spominje dijelne brojeve *jedan po jedan, dva po dva, tri po tri* i brojevne priloge *jednom, dvaš, triš, četiri puta, jedan put, jedankrat, dvakrat, trikrat* (*krat* nepromjenjiv oblik). Još donosi oblike *dvo(j)ica, tro(j)ica, četverica, peterica; dvoje, troje, četvero, petero*, ali za te oblike ne navodi kako se zovu.

Josip Voltić u svojoj gramatici iz 1803. godine u poglavlju o brojevima donosi glavne brojeve od *jedan* do *dvadeset i jedan* te *sto* i *hiljada*. Redne brojeve navodi u sva tri roda od *prvi* do *deseti*, a u napomenama se osvrće na slaganje uz brojeve, ali o deklinaciji nema podataka.

Adolfo Weber u gramatici iz 1859. godine također ne navodi deklinacijske oblike, ali napominje: „Kod glavnih brojnikah treba paziti, stoje li s predlogom, ili bez njega. Ako stoje bez predloga, sklanjaju se svi i slažu sa svojim imeni načinom navedenim u rečoslovlju. Ako stoje s predlogom, onda se nesklanjaju, jer isti predlog naznačuje padež, u kojem bi imali biti.“ (Adolfo Weber, 1859: 81). U napomeni navodi kako neki pisci ne sklanjaju te brojeve niti kada su bez prijedloga, ali „to se u oblikobogatom jeziku hrvatskom nemože podnositi.“ (Adolfo Weber, 1859: 81). Umjesto glavnih brojeva može biti i *brojnički samostavnik: dvojica, trojica, četvorica, petorica* itd. te dodaje da ti brojevi stoje samo uz muške osobe. Nadalje spominje *brojnički samostavnik dvoje, troje* itd. te navodi u kojim situacijama: „a) Kada se pod njim razumevaju osobe pomešana spola, b) Kada dolazi sa imeni životinjah srednjega spola, c) Kada stoji sam mesto glavnoga brojnika i njegova samostavnika, d) Kada stoji sa imeni stvari, koje obično dolaze po dve.“ (Adolfo Weber, 1859: 81).

Osvrnut ćemo se i na noviju povijest hrvatskoga jezika, a za primjer ćemo uzeti *Gramatiku i stilistiku hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika* Tome Maretića te *Gramatiku hrvatskosrpskoga jezika* Ivana Brabeca, Mate Hraste i Sretena Živkovića. Tomo Maretić brojeve dijeli na glavne i redne brojeve te na brojne imenice i brojne pridjeve. Za glavne brojeve navodi kako se njima odgovara na pitanje *koliko?*, a rednim brojevima na pitanje *koji po redu?* Glavni su brojevi *jedan, dva, tri, četiri* itd., a redni *prvi, drugi, treći, četvrti* itd. Svaki redni broj ima sva tri roda, primjerice *prvi, prva, prvo* i sklanjaju se kao određeni pridjevi. Glavni se brojevi nakon četiri ne sklanjaju pa Maretić navodi: „...zato je nužno reći kako se jezik pomaže u slučajevima gdje bi ih trebalo sklanjati.“ (Tomo Maretić, 1963: 223). Primjerice u nominativu i akuzativu upotrijebit ćemo te brojeve kakvi jesu, *sagrađeno je deset*

kuća, ali u drugim padežima koristimo prijedloge, *iz sedam kuća, kroz deset sela*. Broj *jedan*, navodi Maretić, sklanja se kao pridjev *sam* jedino što u genitivu, dativu i lokativu jednine muškoga i srednjeg roda nema kraćih oblika poput *sama, samu*.

Tablica 13: Deklinacija broja *jedan* u Maretićevoj gramatici

a) jednina

m. r.	s. r.	ž. r.
N jedan	jedno	jedna
G jedna	jedna	jednoj
D jednu	jednu	jednu
A = N ili G	jedno	jednoj
V = N	= N	= N
L jednu	jednu	jednoj
I jednim	jednim	jednom

b) množina

m. r.	s. r.	ž. r.
N jedni	jedna	jedne
G jednih	jednih	jednih
DLI jednima	jednima	jednima
A jedne	= N	= N
V = N	= N	= N

Osim opisa deklinacije Maretić navodi situacije u kojima broj *jedan* ima množinu: „1. kad *jedan* znači isto što *neki* ili *nekakav*, 2. kad *jedan* znači ono što i *isti*, 3. uz imenice koje se govore samo u pluralu, 4. uz imenice koje se doduše govore u singularu, ali u pluralu čine neku osobitu cjelinu.“ (Tomo Maretić, 1963: 224). *Nijedan* se sklanja kao *jedan*, ali Maretić dodaje kako se prijedlozi umeću među *ni* i među *jedan*, primjerice *ni u jednoj drugoj knjizi*. Za brojeve *dva*, *tri* i *četiri* Maretić ne donosi samostalan opis deklinacije, već uspoređuje deklinaciju Vuka Stefanovića Karadžića i Đure Daničića. Iz tih opisa možemo zaključiti kako je ondašnja deklinacija jednaka današnjoj, jedino što DLI broja *dva* za muški i srednji rod danas glasi *dvama*.

Tablica 14: Deklinacija brojeva *dva*, *tri* i *četiri* u Maretićevoj gramatici

	m. r. i s. r.	ž. r.
NAV	dva	dvije
G	dvaju	dviju
DLI	dvjema	dvjema

NAV	tri	četiri
G	triju	četiriju
DLI	trima	četirma

O brojevnim imenicama stoji: „(...) u gen. plur. imenica muškoga roda, koja znači kakvo čeljade, onda se mjesto glavnoga broja može uzeti brojana imenica s nastavkom *-ica*, npr. *dvojica*, *trojica*, *četvorica* itd.“ (Tomo Maretić, 1963: 228). Za broj jedan i sve brojeve koji završavaju brojem jedan nema brojevnih imenica na *-ica*, već moramo reći *dvadeset i jedan* vojnik. Isto tako ni za brojeve *sto* i *tisuću* ne postoji oblik na *-ica*. Osim tih brojevnih imenica postoje i imenice na *-oje* i *-oro*, *dvoje*, *troje*, *petoro*, *sedmoro*. Te se brojevne imenice upotrebljavaju: „1. uz imenicu *jaje* i uz imenice koje su sing. srednjega roda i znače živo, 2. kad su čemu živu pomiješani rodovi, 3. kad stoje same bez imenice ili kad stoje s kojom zamjenicom srednjega roda u sing.“ (Tomo Maretić, 1963: 229). Što se tiče deklinacije oblici na *-ica*, ne razlikuju se ni po čemu od deklinacije imenice *žena*, osim što te imenice nemaju množinu. A brojne imenice na *-oje* i *-oro* sklanjaju se ovako:

Tablica 15: Deklinacija brojnih imenica na *-oje* i *-oro* u Maretićevoj gramatici

NAV	dvoje
G	dvoga
DLI	dvoma ³

NAV	čtvoro
G	čtvorga
DLI	čtvorma

Kada se te imenice, kao i brojevi *dva*, *tri* i *četiri* nađu s nekim prijedlogom, mogu ostati nepromijenjene, tj. u akuzativnome obliku (*idem prema dvoje ljudi*, umjesto *idem prema dvoma ljudima*). O brojnim pridjevima Maretić ne govori detaljno, samo

³ Dativ i lokativ (bez instrumentala) imaju i oblik *dvome*, *trome*, *čtvorme*.

ih navodi, *dvoji, troji, četvori, petori* itd. te opisuje u kojim slučajevima ih upotrebljavamo, a to je uz imenice koje imaju samo množinu. Primjerice govori se: *dvoje vile, troja vrata, troje gaće, četvora kola, petore novine*.

Gramatika hrvatskosrpskoga jezika Brabeca i dr. poglavlje o brojevima započinje njihovom definicijom koja se ne razlikuje od drugih gramatika, ali u podjeli ova gramatika ima razlika jer brojeve dijeli na: glavne, redne, priložne, umnožne te dijelne. U samoj podjeli ne navodi brojne imenice i pridjeve, ali u daljnjoj obradi ih opisuje. Glavni brojevi odgovaraju na pitanje *koliko?* (*jedan, dva, tri, četiri...*), redni brojevi odgovaraju na pitanje *koji?* (*prvi, drugi, treći, četvrti...*), priložni brojevi odgovaraju na pitanje *koliko puta?* (*jedanput, dvaput/dva puta, triput/tri puta...*) te napitanje *koji put?* (*prvi put, drugi put, treći put...*), umnožni odgovaraju na pitanje *kolikostruk?* (*jednostruk, dvostruk, trostruk...*) i dijelni odgovaraju na pitanje *po koliko?* (*po jedan, po dva, po tri...*). Deklinacija glavnih brojeva odnosi se na *jedan, dva, oba (obadva), tri i četiri*. Broj *jedan, jedna, jedno* deklinira se kao zamjenica, a s imenicom se slaže u rodu, broju i padežu, primjerice *jednoga momka, jednoj drugarici, s jednim djetetom*. Navode se i situacije kada broj *jedan* može imati množinu: „a) isti: *Oni su jednih godina*; b) neki: *Jedni stoje, a jedni sjede*; c) kad stoji uz imenice koje se govore samo u množini ili u množini čine naročitu cjelinu te znače par, skup: *U sobi su samo jedna vrata*.“ (Ivan Brabec i dr., 1970: 108). Za *nijedan* navode kako se sklanja kao *jedan* te upozoravaju kako se prijedlog umeće između *ni* i *jedan*, *Ni na jedno pitanje ne zna odgovoriti*. Brojevi *dva, oba (obadva), tri i četiri* imaju dvojinu. Ono što treba napomenuti ova gramatika padeže ne oslovljava imenom, već ih navodi pod rednim brojevima od jedan do sedam.

Tablica 16: Deklinacija brojeva *dva, oba, tri i četiri* u gramatici Brabeca i dr.

a) *dva*

m. i sr. r.	žen. r.
1. dva	dvije
2. dvaju	dviju
3. dvama	dvjema
4. dva	dva
5. dva	dva
6. dvama	dvjema
7. dvama	dvjema

b) *oba*

m. i sr. r	žen. r.
1. oba	obje
2. obaju	obju
3. objema	objema
4. oba	obje
5. oba	obje
6. objema	objema
7. objema	objema

c) *tri, četiri*

1. tri, četir
2. triju, četiriju
3. trima, četirima
4. tri, četiri
5. tri, četiri
6. trima, četirima
7. trima, četirima

Za *oba* navode kako ostaje nepromijenjen, a oblici *obadva* i *obadvije* sklanjaju se kao *dva* i *dvije*. Brojevi *dva*, *tri* i *četiri* kada je uz njih prijedlog obično se ne mijenjaju: *Između ta dva događaja, je razmak od četiri mjeseca*. Glavni brojevi od *pet* pa na dalje su nepromjenjivi, a imenica uz njih dolazi u genitivu množine, *U četi je bilo dvadeset momaka*. Riječi *stotina* i *tisuća* (*hiljada*) ženskoga su roda i dekliniraju se kao imenica *žena*, a *milijun* (*million*) je muškoga roda i deklinira se kao imenica muškoga roda. Redni brojevi dekliniraju se kao određeni pridjevi, a od *dvadeset* pa nadalje samo je posljednji broj redni i samo se on deklinira. Brojne imenice na -ica upotrebljavaju se samo za imenice muškoga roda (*dvojica učenika, trojica drugova*) i imenica iza njih uvijek je u genitivu množine. Brojne imenice srednjega roda (*dvoje, troje, četvero...*) upotrebljavaju se: „a) za lica različita roda i različite dobi: *Od petero djece* (muške i ženske, manje i veće); b) za životinje različite dobi i vrste: *troje*

goveda; c) kad stoje sami bez imenice ili uz pokaznu zamjenicu: *Slomio je prut na troje.*“ (Ivan Brabec i dr., 1970: 111).

Tablica 17: Deklinacija brojevnih imenica u gramatici Brabeca i dr.

1. dvoje, troje, četvero
2. dvoga/dvojega, troga/trojega, četvorga
3. dvoma/dvojemu, troma/trojemu, četvorma
4. dvoje, troje, četvero
5. dvoje, troje, četvero
6. dvoma/dvojemu, troma/trojemu, četvorma
7. dvoma/dvojemu, troma/trojemu, četvorma

Kada je riječ o brojnim pridjevima njihovi su oblici: *dvoji, troji, četvori, petori* itd., a upotrebljavaju se kao atributi uz imenice: „a) koje se govore samo u množini: *jedne vile, dvoja vrata, troja kola, četvore grablje*; b) koje znače parove ili čine cjelinu: *jedne rukavice* (= 1 par), *troje čarape* (= 3 para čarapa), *dvoji svatovi* (= svatovi dva različita vjenčana para).“ (Ivan Brabec i dr., 1970: 111). Brojni se pridjevi dekliniraju kao i zamjenica *moj* u množini, a slažu se s imenicom u rodu, broju i padežu, *Poderao sam sve četvore čarape.*

Osvrnemo li se na kratki povijesni pregled brojeva uočiti ćemo njihov razvoj kao vrste riječi te promjene koje su se događale. Primjerice Bartol Kašić je brojeve opisao pod pridjevima, a tek ih Della Bella svrstava kao zasebnu vrstu riječi. Osim gramatičkoga razvoja, možemo uočiti i ortografske razlike brojeva od prve hrvatske gramatike do danas. Primjerice Kašić je *jedan* pisao *yedan*, *oba* je pisao s dva *b*, kod broja *četiri* nije bilježio glas *č*, već *c* itd. Kod ostalih gramatičara što se tiče ortografije nema razlike u usporedbi sa standardnim gramatikama. Ako pogledamo gramatičku razinu možemo uočiti različite nastavke i oblike koji su danas zastarjeli, ali ipak uočavamo i oblike te nastavke koje i danas upotrebljavamo. Podjela je brojeva također slična današnjoj podjeli u standardnim gramatikama, a ako se osvrnemo na (ne)deklinaciju već tada su gramatičari uočili kako se brojevi mogu i ne moraju sklanjati kada su uz prijedloge. Iz toga možemo zaključiti kako su počeci (pred)standardizacije hrvatskoga jezika pridonijeli mnogo čemu u današnjemu hrvatskome standardu, barem što se tiče brojeva.

3.2. BROJEVI U SUVREMENIM JEZIČNIM PRIRUČNICIMA

Odabrali smo četiri suvremene gramatike: *Hrvatsku gramatiku* Eugenije Barić i dr., *Gramatiku hrvatskoga jezika* Josipa Silića i Ive Pranjkovića, *Glasove i oblike hrvatskoga književnoga jezika* Stjepana Babića i dr. te *Praktičnu hrvatsku gramatiku* Dragutina Raguža; zatim tri rječnika: *Školski rječnik hrvatskoga jezika* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, *Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika* te *Hrvatski jezični portal*⁴, i na koncu četiri pravopisa: *Hrvatski pravopis* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, *Hrvatski pravopis* Stjepana Babića i Milana Moguša te dva izdanja (1996., 2000.) *Hrvatskoga pravopisa* Stjepana Babića i dr.. U gramatikama smo tražili što su brojevi te kako gramatike dijele brojeve i ima li u tim podjelama kakvih razlika od gramatike do gramatike. U rječnicima smo proučili koliko se prostora daje opisu brojeva, jesu li natuknice odvojene te koliki je doseg polisemije, a u pravopisima smo potražili pišu li se brojevi sastavljeno ili nesastavljeno te ima li kakvih dvojba oko toga. Na kraju smo pretražili i tri jezična savjetnika: *Reci mi to kratko i jasno* Nives Opačić; *Hrvatski u praksi* Ivana Zoričića te *555 jezičnih savjeta* s mrežne stranice Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Jezične smo savjetnike odabrali kako bismo za kraj ovoga osvrta o brojevima u jezičnim priručnicima utvrdili koja su otvorena pitanja najčešća.

3.2.1. SUVREMENE GRAMATIKE

Sve četiri gramatike koje smo usporedili brojeve definiraju jednako, a to je da su brojevi riječi koje označuju izbrojenu količinu bića, stvari i apstraktnih pojava. Ono što se razlikuje od gramatike do gramatike jest podjela brojeva, pitanje deklinacije kada brojevi stoje uz prijedlog te množinski oblici broja *jedan*. Pitanja koja se odnose na deklinaciju i množinske oblike obradit ćemo u poglavlju *Deklinacija brojevnih riječi*.

Hrvatska gramatika Eugenije Barić i dr. brojeve dijeli na glavne i redne, na zbirne brojeve, brojne pridjeve i na brojne imenice. Osim *Hrvatske gramatike* zbirne brojeve spominje i gramatika *Glasovi i oblici hrvatskoga književnoga jezika*, a *Praktična hrvatska gramatika* Dragutina Raguža ne izdvaja zbirne brojeve zasebno, već ih svrstava u podskupinu brojevnih imenica. Ta se gramatika od ostalih

---

⁴ HJP se temelji na Anićeve rječniku te na enciklopedijskome rječniku Novoga Libera.

gramatika u podjeli razlikuje što uz već navedene brojeve spominje i brojevne priloge, a i sam početak odjeljka o brojevima drugačiji je nego u ostalim gramatikama. Inače odjeljak započinje definicijom što su brojevi, a *Praktična gramatika hrvatskoga jezika* započinje izjavom: „Brojevi kao zasebna vrsta riječi zapravo ne postoje, a njihovo izdvajanje kao vrste riječi samo je plod gramatičarske tradicije.“ (Dragutin Raguž, 1997: 104).

Budući da glavne i redne brojeve te brojevne imenice i pridjeve navode sve četiri gramatike njih ćemo prvo opisati. Glavni su brojevi oni brojevi koji izriču količinu onoga što se kazuje imenicom, redni su brojevi kojima se izriče redosljed onoga što se kazuje imenicom, brojevni su pridjevi oni pridjevi koji znače par ili skup koji čini cjelinu, a brojevne su imenice one imenice koje imaju značenje broja ili količine. Primjer glavnoga broja jesu brojevi *jedan, dva, pet, deset, dvanaest* itd., primjer rednoga broja jesu brojevi *prvi, drugi, peti, deseti, dvanaesti* itd., primjer brojevnoga pridjeva jesu brojevi *dvoji, troji, petori, desetori* itd., a primjer brojevne imenice jesu brojevi *dvojica, petorica, dvoje, troje, dvadesetero* itd. Što se tiče zbirnih brojeva *Hrvatska gramatika* Eugenije Barić i dr. navodi: „Mjesto glavnih brojeva mogu se u određenim prilikama upotrijebiti zbirni brojevi, koji se tvore od osnove glavnoga broja nastavcima -oje i -ero (-oro) (osim broja *četvero*, koji se tvori od druge osnove).“ (Eugenija Barić i dr., 2005: 218). Nadalje možemo pronaći kada se zbirni brojevi upotrebljavaju: „a. kad se brojevi bića različitog spola ili dobi, b. kad se općenito navodi količina, c. uz zbirne imenice na -a (*djeca, gospoda*), na -ad (*čeljad, jarad*) i uz pl. t. imenice koje imaju samo množinu a znače jedan predmet ili više uočljivih dijelova (*hlače, ljestve*) i uz imenicu *jaje*.“ (Eugenija Barić i dr., 2005: 218). U gramatici *Glasovi i oblici hrvatskoga književnoga jezika* zbirni se brojevi samo spominju u podjeli, ali u daljnjoj razradi nisu navedeni. U *Praktičnoj gramatici hrvatskoga jezika* zbirne brojeve pronalazimo pod brojevnim imenicama: „Među brojevnim imenicama, koje na različite načine izražavaju brojnost i broj, ima ih različitih vrsta: zbirne imenice (sr. roda) tipa *dvoje, troje..., šestero..., dvadesetero* itd., koje znače skup jedinica, članova različita ili neodređenoga spola (*dvoje ljudi/studenata; petero djece/teladi; nas troje; ono dvoje putnika* itd.); zbirne imenice (ž. roda): *dvojica, trojica, četvorica/četverica, petorica/peterica* itd., koje označuju skup muških osoba.“ (Dragutin Raguž, 1997: 105). U toj gramatici, za razliku od ostalih, navode se i brojevni prilozima. Dragutin Raguž pod brojevnim prilozima smatra sve brojeve kao

matematičke termine te brojeve *prvo, drugo, treće* koji znače *na prvom, na drugom, na trećem mjestu*. Osim tih primjera Raguž brojevnim priložima smatra i sve brojeve koji utječu na padež imenice koja slijedi, primjerice u složenim brojevima posljednja brojeva riječ upravlja padežom (*dvadeset i dva čovjeka*). Kao brojevni prilozi, prema Ragužu, ponašaju se i brojčane oznake kada se ne dekliniraju te zbirni brojevi *dvoje, troje, petero* također kada se ne dekliniraju. Brojevi koji se spominju samo u gramatici *Glasovi i oblici hrvatskoga standardnog jezika* jesu neodređeni brojevi, a „oni određuju količinu približno, na osnovi subjektivne procjene: *mnogo, malo, nekoliko, više, manje* i sl.“ (Stjepan Babić i dr., 2007: 492). Te brojeve od priloga razlikujemo po tome što prilozi dolaze uz glagole (*mnogo radi*), a neodređeni brojevi uz imenice (*mnogo ljudi*).

Tablica 18: Razlike u standardnim gramatikama prema podjeli i nazivlju

	E. Barić i dr.: <i>Hrvatska gramatika</i>	J. Silić; I. Pranjković: <i>Gramatika hrvatskoga jezika</i>	D. Raguž: <i>Praktična hrvatska gramatika</i>	S. Babić i dr.: <i>Glasovi i oblici hrvatskoga književnoga jezika</i>
glavni brojevi	+	+	+	+
redni brojevi	+	+	+	+
brojevne imenice	+	+	+	+
	(brojne imenice)			
brojevni pridjevi	+	+	+	+
	(brojni pridjevi)			
zbirni brojevi	+	-	+/-	+
brojevni prilozi	-	-	+	-

3.2.2. SUVREMENI RJEČNICI

Uspoređujući rječnike hrvatskoga standardnog jezika naišli smo na nedosljednosti. Primjerice u *Velikome hrvatskom rječniku standardnoga jezika* i *Školskome rječniku hrvatskoga jezika drugi* je redni broj, dok je na *Hrvatskome jezičnom portalu* to brojni pridjev. Tek u definiciji *Hrvatski jezični portal* navodi kako je

to i redni broj. Na ovome primjeru možemo primijetiti još jednu nedosljednost, a to su homonimija i polisemija. *Veliki hrvatski rječnik standardnoga jezika* navodi kako su redni broj *drugi* i pridjev *drugi* homonimi, a *Školski rječnik hrvatskoga jezika* ih stavlja u odnos polisemije, tj. navodi kako su to višeznačnice. Primjeri *treći* i *četvrti* još više zbunjuju jer u *Školskome rječniku hrvatskoga jezika* *treći* opisuju kao redni broj, a *četvrti* ponovno kao i *drugi* pod pridjevom. Za broj *dvije* *Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika* ponovno upotrebljava homonimski odnos te navodi kako je to glavni broj, ali i imenica ženskoga roda, a *Školski rječnik hrvatskoga jezika* i *Hrvatski jezični portal* su oprečni te *Školski rječnik hrvatskoga jezika* *dvije* opisuje samo kao imenicu, dok *Hrvatski jezični portal* samo kao broj. U primjerima *troji* i *sedmeri* zanimljivo je što *troji* *Veliki hrvatski rječnik hrvatskoga standardnog jezika* i *Školski rječnik hrvatskoga jezika* opisuju kao brojni pridjev, a na *Hrvatskome jezičnom portalu* *troji* uopće nije naveden. Ista situacija je s primjerom *sedmeri*, samo što njega navode *Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika* i *Hrvatski jezični portal* pod brojnim pridjevom, a *Školski rječnik hrvatskoga jezika* ga ne navodi uopće. Osim gramatičkoga dijela prikazanoga u Tablici 16 istražili smo i doseg polisemizacije na primjerima: *oba*, *drugi*, *treći* i *četverci*.

Tablica 19: Primjeri brojeva u standardnim rječnicima

PRIMJERI	VELIKI RJEČNIK HRVATSKOGA STANDARDNOG JEZIKA	ŠKOLSKI RJEČNIK HRVATSKOGA JEZIKA	HRVATSKI JEZIČNI PORTAL
drùgī	drugi1 red br (drùgī, (drùgā , drùgo; G - og(a)) drugi2 prid (drùgī, (drùgā , drùgo; G - og(a))	drùgī red. br. (G drùgōg(a); ž. drùgā, s. drùgō) drùgī prid. (G drùgōg(a); ž. drùgā, s. drùgō)	br. prid. (drùgā ž, drùgo sr)
dvīje	dvije1 glav br (dvije) dvije2 im ž (G dvijū, DLI dvjèma) (br im od dva)	im. ž. (G dvijū, DLI dvjèma)	ž br. (G dvijū, D L dvjèma)
dvòjī	prid (dvòji, dvòje, dvòja; G dvòjīh, DLI dvòjīm(a), A dvòje) (br prid od dva)	br. prid. (G dvòjīh, DLI dvòjīm(a), A dvòje; ž. dvòje, s. dvòja)	dvòjī prid. br. (brojni) (G dvòjīh, D L dvòjīm (a))
dvòje	im s zb (dvòje; G dvòje/dvòjēg(a)/dvôg/dvóga, D dvóma/dvòjēm(u)/dvôm/dvómu/ dvóme, A dvòje, L dvóma/dvòjēm(u)/dvôm/dvóme/ dvómu, I dvóma/dvòjīm; neskl.	br. prid. (G dvòje/dvòjēg(a)/dvôg/dvóga, D dvóma/dvòjēm(u)/dvôm/dvómu/ dvóme, A dvòje, L dvóma/dvòjēm(u)/dvôm/dvóme/ dvómu, I dvóma/dvòjīm; neskl.	sr br. (G dvóga, dvòjēg (a) m, D L

	uz nebrojive imenice) (br im od dva)	uz nebrojive imenice)	(njima) dvóma)
dvanaestòrica	im m/ž (dvanaestòrica; G -ē) (br im od dvanaest)	im. ž. (G dvanaestòricē) skupina od dvanaest muških osoba	dvanaestòrica ž
čtvòrica	im m/ž (čtvòrica; G -ē) (br im od četiri)	im. ž. (G čtvòricē) skupina od četiri muške osobe	čtvòrica ž
čtvrtī	red br (čtvrtī; ž. čtvrtā, čtvrtō; G -ōg(a))	prid. (G čtvrtōg(a); ž. čtvrtā, s. čtvrtō)	čtvrtī prid. br. (redni)
čtvèri	prid (čtvèri, čtvèra, čtvèro; G čtvèrih, DLI -īma/īm, A čtvère) (br prid od četiri)	br. prid. (G čtvèrih, DLI čtvèrim, A čtvère; ž. čtvère, s. čtvèra)	čtvèri (čtvèri) prid. br. (čtvère ž, čtvèra sr)
òba	im m/s (òba; G obàjū, DLI obàma)	im. m. s. (G obàjū, DLI obàma)	òba m i sr (òbje ž) (G obàjū/objū ž, D L I obàma/objèma ž)
òboje	im s zb (G òboje/òbòjēg(a)/òbóga, D obóma/òbòjēm(u)/òbómu/òbóm e, A òboje, L obóma/òbòjēm(u)/òbóme/òbómu, I obóma/òbòjīm; neskl. uz nebrojive imenice) (br im od dva)	br. prid. (G òboje/òbòjēg(a)/òbóga, D obóma/òbòjēm(u)/òbómu/òbóm e, A òboje, L obóma/òbòjēm(u)/òbóme/òbómu, I obóma/òbòjīm; neskl. uz nebrojive imenice)	òboje sr (G obóga/òbòge ga, D L obóma/òbóme/òbòjem)
òbadvā	im m/s (òbadvā) (G obadvājū, DLI obadvàma) (br im od dva)	im. m. s. (G obadvājū, DLI obadvàma) v. oba	òbadvā m i sr (òbadvije ž) (G obadvājū/obadvijū ž, D L I obadvàma/obadvjèma ž)
pēt	glav br (pēt)	glav. br. (neskl.)	pēt br.
trècī	red br (trècī, trècā, trècē; G -ēg(a))	red. br. (G trècēg(a); ž. trècā, s. trècē)	trècī br. prid.
tròji	br (tròjī; G -īh, DLI īm(a), A tròje) (br prid od tri)	br. prid. (G tròjīh, DLI tròjīm(a), A tròje; ž. tròje, s. tròja)	X
tròjica	im m/ž (tròjica; G -ē)	im. ž. (G tròjicē)	tròjica ž
sedmèri	prid (sedmèri, sedmère, sedmèra // sēdmeri; G -īh; br prid od sedam)	X	sedmèri (sedmòri) prid. br. (sedmère ž, sedmèra sr)

Tablica 20: Primjeri polisemizacije u standardnim rječnicima

PRIMJERI	VELIKI RJEČNIK HRVATSKOGA STANDARDNOG JEZIKA	ŠKOLSKI RJEČNIK HRVATSKOGA JEZIKA	HRVATSKI JEZIČNI PORTAL
oba	„1.i jedna i druga muška osoba 2.i jedno i drugo označeno imenicom muškoga ili srednjega roda“	„1.i jedna i druga muška osoba [~učenika]; sin. obojica 2.i jedna i druga stvar označena imenicom muškoga ili srednjega roda [~kolača, ~odijela]; sin (obadva)	„i jedan i drugi (za dvije osobe ili stvari muškoga ili srednjega roda)“
drugi	koji u redosljedu i nabranju dolazi na mjesto broja dva, koji je iza prvoga, a prije trećega u redu svoje vrste [<i>drugi brak / naraštaj / dan u tjednu / red parketa; drugo stoljeće; Drugi svjetski rat; stići drugi na cilj</i>]	1.koji se razlikuje od onoga s kojim se uspoređuje [druga narav; druge prilike; ~način rada]; sin. drukčiji, nejednak, različit; ant. istovjetan, jednak; 2.koji slijedi za ovim [doći ću ~ put]; 3.mn. drugi koji ne pripadaju skupini kojoj pripada govoritelj ili skupini o kojoj je riječ [govoriti pred drugima; Doći će i ~.]; sin. ini, ostali; nema druge mora tako biti, nema druge mogućnosti, nema izbora	1.br. (redni) prema broju dva, koji je po redu za prvim [drugi red paketa]; 2.prid koji se razlikuje [to je druga vrsta]; drugačiji, drukčiji, različit; 3.a. koji je daljnji u nizu [navodim i druge primjere]; dodatan; b. koji je od dvojice [otvori i drugo oko]; c.ostali, ini [doći s drugima]; 4.a. strani, oni koji nisu svoji, koji nisu prisutni ili nije poželjno da budu prisutni [raditi prema drugima, govoriti prema drugima; koji preostaje [pogledaj u drugom džepu]
treći	1.koji je iza drugoga, a ispred četvrtoga; 2. <u im. funkciji> a. onaj koji je izvan neke dvojice, izvan situacije u odnosu na njih; b. prav osoba koja nije ugovorna strana, koja nije u pravnom odnosu s ugovornim stranama	koji je iza drugoga, a prije četvrtoga	1.redni broj koji odgovara glavnom broju tri; 2.a. ni jedan od poznate dvojice, sasvim druga, nova osoba; b.onaj koji je izvan situacije u odnosu na dvojicu
	1.kojih parova ili skupova ima ukupno	1.skupina koja se sastoji od četiriju	(u zn. četiri) kojih parova ili kojih

četveri	četiri; 2. <uz im pl > kijih ima četiri komada	skupova ili parova [~ <i>opanci</i> ; <i>četvere rukavice</i>]; 2.četiri komada čega (uz imenice pl. t.) [<i>četvere hlače</i> ; <i>četvera vrata</i>]	skupova ima ukupno četiri [<i>četvere hlače</i> ; <i>četvere škare</i>]
---------	--	--	---

Iz priloženoga možemo zaključiti kako suvremeni rječnici još uvijek nisu usuglašeni u opisu i prikazu brojeva (uzimajući, dakako, u obzir da im nije jednaka namjena) te da i u njima, kao i u gramatikama, postoje brojna otvorena pitanja vezana uz ovu vrstu riječi bilo u gramatičkome dijelu bilo u definiciji.

3.2.3. SUVREMENI PRAVOPISI

Ovdje dajemo osvrt na pisanje brojeva, tj. pišu li se brojevi sastavljeno ili nesastavljeno te ćemo obratiti pozornost na terminologiju. Primjerice *Hrvatski pravopis* Stjepana Babića i Milana Moguša spominje *jednočlane* i *višečlane* brojeve, a *Hrvatski pravopis* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje upotrebljava termine *jednorječnice* i *višerječnice*. Jednočlani brojevi, odnosno jednorječnice su ove:

1. glavni brojevi: *jedanaest, dvanaest, dvadeset, šesto, devetsto...*
2. redni brojevi: *jedanaesti, dvanaesti, dvadeseti, šestoti, devetstoti...*
3. brojne imenice: *dvadesetina, dvadesettrećina, pedesetero, šezdesetorica...*
4. brojni pridjevi: *dvadesetdvoji, osamdesetšesteri, petojezični, petoipolsatni, četrnaestokratni...*⁵

Višečlani brojevi, odnosno višerječnice glavni su i redni brojevi koji nastaju slaganjem jednočlanih brojeva jedan do drugoga: *dvadeset jedan, devedeset prvi, sto šezdeset tisuća tri, tristo pedeset tisuća peti*. Ti se brojevi mogu pisati i s veznikom *i* ispred zadnje riječi: *šesto sedamdeset i jedan, dvadeset i prvi, petsto četrdeset i osam, tisuću devetsto četrdeset i jedan* itd. *Hrvatski pravopis* Stjepana Babića i Milana Moguša navodi kako je to sve rjeđa pojava, dok *Hrvatski pravopis* Instituta za

⁵ Brojevni pridjevi spominju se samo u *Hrvatskome pravopisu* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, kod Stjepana Babića i Milana Moguša brojnih pridjeva nema.

hrvatski jezik i jezikoslovlje ne naglašava taj podatak. Termin polusloženice upotrebljavaju Babić i Moguš, a *Hrvatski pravopis* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje ne upotrebljava taj termin, već to poglavlje oslovljava "Pisanje sa spojnicom". To su brojevi koji označuju približne ili neodređene brojevne vrijednosti: *dva-tri, pet-šest, četvero-petero, stotinjak-dvjestotinjak; tisuću-dvije, sat-dva, popiti čašu-dvije, mjesec-dva* itd. *Hrvatski pravopis* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje još navodi kako su to sastavnice od koji svaka ima svoj naglasak te pod ovim poglavljem spominje još i imenice kojima se izražava približna vrijednost, ali one se ne pišu sa spojnicom, već s crticom: *polo sata – sat, godina i pol – dvije* itd. Osim navedenih pravopisa usporedili smo i dva izdanja Stjepana Babića i dr. Istražili smo izdanje iz 1996. i iz 2000. godine. Jedina razlika koju smo pronašli nalazi se u izdanju iz 1996. godine gdje osim *šesto* kao u svim ostalim izdanjima piše *šeststo, šeststo šezdeset, šeststo sedamdeset jedan* itd.

Da zaključimo brojevi od *jedan* do *devet* udružuju se s brojevima *deset* i *sto* i pišu se sastavljeno (*dvadeset, dvjesto*), a ostali glavni brojevi pišu se nesastavljeno (*dvadeset jedan*). Brojevne imenice i brojevni pridjevi pišu se sastavljeno (*dvadesetpetorica, dvadesetpetori*), a jedinice složenih rednih brojeva pišu se nesastavljeno (*dvadeset prvi*).

3.2.4. JEZIČNI SAVJETNICI

U trima odabranim jezičnim savjetnicima probrali smo ono što se odnosi na otvorena pitanja brojeva, tj. najčešće dvojbe koje se postavljaju u vezi s brojevima kao vrstom riječi. Ivan Zoričić u svome savjetniku *Hrvatski u praksi* navodi kako su najčešće nedoumice oko sklonidbe brojeva te u slaganju brojeva s drugom vrstom riječi. Što se tiče sklonidbe i u ostala dva jezična savjetnika pronalazimo jednak zaključak te svi navode da bi se brojevi trebali sklanjati u biranim stilovima, ali u razgovornome stilu to nije potrebno. Primjerice Nives Opačić u svome savjetniku *Reci mi to kratko i jasno* navodi: „...brojevi se kao promjenljive vrste riječi sklanjaju (naime, sklanjaju se neki od njih, i to brojevi: jedan, dva, tri i četiri, ako uz njih ne stoji prijedlog). Dakle nominativ glasi dvije, genitiv dviju, dativ dvjema itd.“ (Nives Opačić, 2015: 79). Zoričić navodi kako je u većini slučajeva sročnost jednostavna jer se atribut slaže s imenicom u rodu, broju i padežu, a subjekt s predikatom u rodu, broju i

licu. Pitanje koje se postavlja jest što kada se u riječi razlikuju oblik i značenje pa se slaganje može upravljati ili prema gramatičkome obilježju (obliku) ili prema smislu? Odgovor možemo pronaći u primjeru brojevnih imenica na -ica *dvojica, trojica, sedmorica itd.*, jer su ove imenice prema obliku u ženskome rodu, ali odnose se samo na muški rod. Uz takve imenice atribut je uvijek u jednini ženskoga roda i tu nema nedoumica, ali kod predikata dolazimo do problema. Sročnost prema gramatičkome obliku nalaže nam kako se brojeвне imenice često slažu s predikatnim pridjevom u srednjemu rodu *Oglasiše se ona druga dvojica*. S druge strane moguće je da pridjev bude i u muškome rodu što je sročnost prema smislu *U autu su došla njih trojica*. Na kraju Zoričić zaključuje kako su oba primjera dopuštena u hrvatskome standardnom jeziku te da govornik sam bira koji će oblik upotrijebiti. Nadalje Zoričić navodi kolebanja i u samome nazivlju jer termin broj u gramatici obilježava jedninu i množinu. Analogno tomu jezikoslovci nalažu kako bi se za broj kao vrstu riječi trebao uzeti stari hrvatski termin *brojnica*, koji, prema navodu Zoričića, spominje još J. Voltić 1803. u svom *Ričoslovníku*.⁶

U *555 jezičnih savjeta* Goranke Blagus Bartolec i dr. navodi se kako su oblici brojnih imenica on -oro nepravilni: „Nepravilno je takve imenice izvoditi sufiksom na -oro, dakle umjesto *četvoro* pravilno je *četvero*.“

Jezični savjetnik Nives Opačić *Reci mi to kratko i jasno* izdvaja kako pišemo *milijun* ili *million* te navodi: „U hrvatskom standardnom jeziku pravilan je oblik samo *milijun* [od tal. *millione*]. O tome možemo naći i u *555 jezičnih savjetnika* gdje su navedeni i drugi primjeri koji završavaju na -un, *bataljun, bilijun, pijun, špijun*.

Primjer sklanjanja datuma također navodi *555 jezičnih savjetnika*, i to izdvaja primjer s drugim mjesecom u godini, tj. veljačom. „Veljača je jedini mjesec označen imenicom ženskoga roda, pa se često i redni broj kojim se označuje dan u veljači pogrešno sklanja kao da je u ženskome rodu.“ Savjetnik to objašnjava na primjeru *Naći ćemo se 5. veljače* te navodi kako se skupina *5. veljače* treba shvatiti kao *petoga (dana mjeseca) veljače*, a ne kao skupinu u kojoj se redni broj slaže s imenicom u rodu, boju i padežu (*pete veljače*).

Zaključak probiranja po jezičnim savjetnicima jest da je najviše dvojba oko toga treba li sklanjati promjenjive brojeve ili ne, oko slaganja brojeva s drugim riječima

---

⁶ Ivan Zoričić, *Hrvatski u praksi*, Žakan Juri, Zagreb, 1998., 154.

(pitanje sročnosti), oko krive uporabe brojevnih imenica kada je u pitanju samo muški rod, samo ženski te muški i ženski rod zajedno. Pitanja koja se još navode odnose se na uporabu zastarjelih oblika brojeva (-oro) te na pravilne likove *milijun*, *bilijun* itd.

4. DEKLINACIJA BROJEVNIH RIJEČI

Dalibor Brozović u *Prvo lice jednine* u poglavlju o brojevima navodi kako bi se brojevi trebali ukinuti kao zasebna vrsta riječi jer je „...brojevima zajedničko samo brojevno značenje, a inače se prvi niz slaže više s pridjevima nego s drugim brojevima, drugi niz više s priložima nego s ostalim brojevima, treći pak niz više s imenicama.“ (Dalibor Brozović, 2005: 148). Nadalje Brozović navodi kako brojeve *jedan, dva, tri* i *četiri* možemo svrstati u jednu grupu, brojeve *pet, jedanaest, trideset, sto* itd. u drugu, a brojeve *tisuća, hiljada, milijun, milijarda* u treću. Analogno tomu istražiti ćemo (ne)deklinaciju brojeva. Polazna gramatika bit će nam *Hrvatska gramatika* Eugenije Barić i dr., ali uz nju poslužiti ćemo se i Gramatikom hrvatskoga jezika Josipa Silića i Ive Pranjkovića te *Glasovima i oblicima hrvatskoga književnoga jezika* Stjepana Babića i dr.

Brojeve dijelimo na glavne i redne, od glavnih brojeva sklanjaju se samo *jedan, dva, dvije, tri* i *četiri*. *Oba* i *obadva* sklanjaju kao *dva*, a *obje* i *obadvije* kao *dvije*. Redni brojevi sintaktički su pridjevi te se sklanjaju kao određeni pridjevi. Broj *jedan* sklanja se kao pridjev, točnije „broj *jedan* ima oblike kao pridjevna zamjenica s osnovnom na nenepčani suglasnik“ (Eugenija Barić i dr., 2005: 215).

Tablica 21: Sklonidba glavnoga broja *jedan* u standardnim gramatikama

Jednina			
	m. r.	s. r.	ž. r.
N	jed-a-n	jedn-o	jedn-a
G	jedn-og, jedn-oga		jedn-e
D	jedn-om, jedn-omu, jedn-ome		jedn-oj
A	= N ili G	= N	jednu-u
V		= N	
L	jedn-om, jedn-omu, jedn-ome		jedn-oj
I	jedn-im		jedn-om

Množina			
	m. r.	s. r.	ž. r.
N	jedn-i	jedn-a	jedn-e
G	jedn-ih		
D	jedn-im(a), jedn-ima		
A	jedn-e	=N	=N
V	=N		=N
L	=D		
I	=D		

Ono što se dovodi u pitanje i o čemu se raspravlja kada govorimo o broju *jedan* jest ima li on množinu ili nema. Branka Tafra u članku *Morfološka obilježja brojevnih riječi* zagovara stav da broj *jedan* ne može imati množinu: „Broj *jedan* po logici stvari ne može imati množinu, ali ni po gramatičkim obilježjima jer brojevi nemaju kategoriju broja pa ne mogu imati jedninu i množinu.“ (Branka Tafra, 2000: 264). Ako usporedimo gramatike koje smo naveli samo gramatika Josipa Silića i Ive Pranjkovića ne navodi množinske oblike, a ostale gramatike navode te opisuju kada: „uz imenice koje u množini znače jedan predmet ili skup ljudi koji rade isti posao ili po bilo čemu spadaju zajedno.“ (Eugenija Barić i dr., 2005: 216). I u gramatici Stjepana Babića i skupine autora također nailazimo na sličan navod: „Kao brojevni pridjev može imati i množinu ako znači „isti“, „neki“, kad stoji u opreci s množinom broja drugi, kad stoji uz imenice koje znače par ili su pluralia tantum.“ (Stjepan Babić i dr., 2007: 495). Primjerice: *Jednih smo godina. Došli jedni ljudi. Jedna su vrata bila otvorena. Jedni su za kruške, drugi za jabuke.*

Brojevi *dva*, *tri* i *četiri* imaju posebnu sklonidbu:

Tablica 22: Sklonidba broja *dva*, *tri* i *četiri* u standardnim gramatikama

	m. r. i . s. r.	ž. r.
NAV	dv-a	dv-ije
G	dv-aju	dv-iju
DLI	dv-ama	dv-jema

NAV	tr-i	četir-i
G	tr-iju	četir-iju
DLI	tr-ima	četir-ima, četir-ima

Otvoreno pitanje koje se najčešće postavlja kod brojeva *dva*, *tri* i *četiri* jest trebaju li se oni sklanjati ili ne trebaju. Odgovore smo potražili u trima suvremenim gramatikama pa smo rezultate prikazali u tablici:

Tablica 20: Primjeri sklonidbe brojeva *dva*, *tri* i *četiri* u standardnim gramatikama

GRAMATIKA HRVATSKOGA JEZIKA	HRVATSKA GRAMATIKA	GLASOVI I OBLICI HRVATSKOGA KNJIŽEVNOGA JEZIKA
„Ako padeži brojeva dolaze s prijedlozima, sklonidba brojeva nije obavezna.“ (J. Silić; I.	„Iza prijedloga se često mjesto odgovarajućeg padeža, broja i imenice (osobito mjesto genitiva)	„Brojevi <i>dva</i> , <i>tri</i> , <i>četiri</i> , <i>oba</i> , <i>obje</i> , <i>obadva</i> , <i>obadvije</i> upotrebljavaju se i kao nepromjenjive riječi, ali to je više obilježje razgovornoga jezika. U

Pranjковиć, 2005: 143)	uzima tzv. skamenjeni akuzativ...“ (E. Barić i dr., 2005: 217)	pažljivu njegovanu jeziku treba ih sklanjati , pogotovo kada dolaze bez prijedloga.“ (S. Babić i dr., 2007: 495)
<p><i>To sam čuo od dva muškarca.; ali i: To sam čuo od dvaju muškaraca.</i></p> <p><i>Otišao je s dvije žene.; ali i: Otišao je dvjema ženama.</i></p> <p><i>Iz ona dva sela nema nikoga.; ali i: Iz onih dvaju sela nema nikoga.</i></p> <p><i>Od spomenute četiri studentice jedna će biti izabrana...; ali i: Od spomenutih četiriju studentica jedna će biti izabrana...</i></p> <p><i>Prošao je pored oba čuvara ne govoreći ništa.; ali i: Prošao je pored obaju čuvara ne govoreći ništa.</i></p>	<p><i>Iskrkali su se iz oba broda (ili iz obaju brodova).</i></p> <p><i>Ostao je bez obe ruke (ili bez obiju ruku).</i></p> <p><i>Našao se između dvije vatre (ili između dviju vatara).</i></p> <p><i>On je jednak prema sva tri druga (ili prema svim trim drugovima).</i></p> <p><i>Boluje od dvije bolesti (ili od dviju bolesti).</i></p>	<p><i>...gacajući po moru četirima tankim nogama.</i></p> <p><i>...poče vikati jakim glasom četirima anđelima.</i></p> <p><i>Naime, nitko ne želi da mu se dogodi ono što se nedavno dogodilo četirima djevojkama.</i></p> <p><i>Služio se četirima signalima.</i></p> <p><i>...usprkos četirima knjiga poezije.</i></p>

Iz navedenih primjera u tablici i navoda koji se nalaze u trima gramatikama možemo zaključiti da se *Gramatika hrvatskoga jezika* zalaže da se brojevi ne sklanjaju, autori gramatike *Glasovi i oblici* pak zagovaraju sklonidbu, a *Hrvatska gramatika* ipak je neutralnija od dvije prethodne i nudi obje mogućnosti funkcionalno i morfološki razdijeljene.

Brojevi *stotina, tisuća, hiljada, milijun* i *milijarda* zapravo su imenice koje završavaju na -a, tj. to su imenice e vrste stoga se i sklanjaju prema imeničkoj deklinaciji. Osim navedenih imenica postoje i brojevne imenice koje završavaju na -ica ako je riječ samo o osobama muškoga spola te brojevne imenice koje završavaju na -oje i -ero/-oro ako je riječ o imenicama različitoga spola.

Tablica 23: Sklonidba brojevnih imenica u standardnim gramatikama

a) Oblici na -ica

NV	dvoj-ica
G	dvoj-ice
DL	dvoj-ci

A	dvoj-icu
---	----------

b) Oblici na -oje

NAV	dvoj-e
G	dvoj-eg(a), rj. dvoj-ga, dvo-ga, dvo-g
DLI	dvoj-ima, dvoj-im, dvo-ma

c) Oblici na -ero/-oro

NAV	četver-o, četvor-o
G	četver-ga, četvor-ga
DLI	četver-im(a), četvor-im(a)

Brojevne imenice imaju samo jedninu jer, kako se navodi u *Hrvatskoj gramatici*, same sobom već znače množinu. *Gramatika hrvatskoga jezika* slaže se te isto navodi samo jedninske oblike, dok u gramatici *Glasovi i oblici hrvatskoga književnoga jezika* nailazimo na sljedeći navod: „Brojevne imenice upotrebljavaju se u množini i kao brojevni pridjevi: *dvoji, dvoji, dvojih, dvojih, dvojim(a); troji, troji, trojih, trojim(a); četveri, četverih, četverim(a)...*“ (Stjepan Babić i dr., 2007: 496). Za razliku od brojevnih imenica koje imaju samo jedninu, brojevni pridjevi imaju samo množinu. Tako navode Josip Silić i Ivo Pranjković u *Gramatici hrvatskoga jezika*, ali u *Hrvatskoj gramatici* Eugenije Barić i dr. nailazimo i na jedninske oblike, iako navode da se oni rjeđe upotrebljavaju: „Brojni pridjev rjeđe se upotrebljavaju u jednini, a onda znače isto što pridjevi složeni na -struk, tj. koji je od toliko vrsta koliko kaže broj, npr. *Ostaje nam dvoji posao.*“ (Eugenija Barić i dr., 2005: 221).

Tablica 24: Deklinacija brojevnih pridjeva u standardnim gramatikama

Jednina			
	m. r.	s. r.	ž. r.
N	dvoj-i	dvoj-e	dvoj-a
G	dvoj-eg(a), dvo-ga, dvo-g		dvoj-e
D	dvoj-em(u), dvo-me, dvo-m		dvoj-oj
A	= N ili A	= N	dvoj-u
L	=D		=D
I	dvoj-im		dvoj-om

Množina			
	m. r.	s. r.	ž. r.
N	dvoj-i	dvoj-a	dvoj-e
G	dvoj-ih		
D	dvoj-ima		

A	dvoj-e	=N	=N
L	=D		
I	=D		

5. DEKLINACIJA BROJEVA U ZNANSTVENOME STILU

Pet je različitih i temeljnih funkcionalnih stilova standardnoga jezika: znanstveni, administrativno-poslovni, novinarsko-publicistički, književnoumjetnički (beletristički) i razgovorni stil. Znanstveni je stil, za razliku od konkretnih stilova književnoumjetničkoga i razgovornoga, izrazito objektivan i apstraktan jer onoga tko prima poruku ne zanima ništa osim sadržaja koji mora biti logičan i svima razumljiv. Upravo zbog te objektivnosti u znanstvenome stilu prevladava treće lice. Lice koje se još pojavljuje jest prvo lice množine, koje nazivamo *mi skromnosti* jer se osoba koja se krije iza rečenoga odrekla svojega *ja* i podijelila svoje autorstvo s drugim potencijalnim autorima. Često to lice možemo zamijeniti trećim licem jednine, i to njegovim bezličnim oblikom, primjerice *možemo zaključiti = može se zaključiti*. Kada govorimo o glagolskim oblicima u znanstvenome stilu, upotrijebit ćemo onaj najneutralniji, a to je prezent, i to prezent nesvršenih glagola. „Tada, naravno, ni prezent neće značiti načelo sadašnjosti, nego i sadašnjost i prošlost i budućnost, dakle svestremenost odnosno (logički) bezvremenost.“ (Josip Silić, 2006: 46). Uz navedene karakteristike znanstvenoga stila ono što je još važno napomenut jest da znanstveni stil mora voditi računa o tome da bude i formalno i sadržajno u skladu sa svojom ulogom te da za razliku od ostalih stilova manje obiluje pogreškama i omaškama. Neke od tih pogrešaka vezane su i uz brojeve, točnije uz njihovu (ne)deklinaciju.

Cilj je ovoga istraživanja ukazati na to u kojoj se mjeri brojevi doista dekliniraju u znanstvenome stilu. Analogno tomu pregledali smo devetnaest članaka (deset jezikoslovnih i devet medicinskih), a primjere koje smo pronašli grupirali smo u tablicu prema tome jesu li deklinirani ili nisu. Jezikoslovni znanstveni članci koje smo istražili jesu: Karlo Jurak, *Epistemičke mutacije u lingvistici od predstrukturalizma do poststrukturalizma s posebnim naglaskom na tumačenje značenja*; Marija Malnar, *Fonologija govora Tršća u Gorskom kotaru*; Jurica Polančec, *Osamostaljeni izvedeni nesvršeni glagoli u hrvatskom jeziku*; Jurica Polančec, *Glagoli negativnoga transfera u hrvatskome jeziku: semantičko jedinstvo i sintaktički okviri*; Nataša Bašić, *Pridjevi na -ći glagolskoga postojanja u hrvatskim rječnicima*; Krešimir Mićanović, *Posvojni pridjevi i izražavanje posvojnosti*; Matea Birtić, *Imenice i pridjevi: Što nam pridjevi mogu otkriti o imenicama?*; Mate Maras, *Srokovni rječnik hrvatskoga jezika*; Branimir

Belaj, *Mogu li imenice imati dopune?*; Milan Mihaljević, *Korelativna uporaba pokaznih zamjenica u hrvatskome crkvenoslavenskom jeziku.*

Evo rezultata analize:

Tablica 25: Izdvojeni primjeri brojeva iz jezikoslovnih znanstvenih radova prema autorima

PRIMJERI SKLONIDBE BROJA <i>DVA</i>	PRIMJERI NESKLONIDBE BROJA <i>DVA</i>
„U njoj je razludžba tih dvaju glagolskih oblika jasno označena...“ (Bašić, 1988: 157)	
„U radu se raspravlja o dvjema skupinama pridjeva...“ (Bašić, 1988: 155)	
„Prototipove tih dvaju odnosa predstavljaju glagoli i imenice kao odrednici profila.“ (Belaj, 2018: 128)	
„...a navedena razlika posebice dolazi do izražaja kada se u obzir uzmu prototipni ostvaraji tih dviju vrsta riječi...“ (Belaj, 2018: 124)	
„Smatram da je u prvim dvama primjerima imenica...“ (Birtić, 2016: 352)	
„To što su dva značenja leksikalizirana, zapravo potvrđuje našu tezu o dvama čitanjima pridjeva.“ (Birtić, 2016: 354)	
„Događaj u semantičkoj strukturi dviju grupa imenica može biti epizodičan i dispozicijski.“ (Birtić, 2016: 341)	
„Granice između tih dvaju „svjetova“ praktički ni ne postoje.“ (Jurak, 2015: 15)	
„Sricanje je zajednička glagolska imenica dvaju glagola: sricati i sricati se... odnosno tiče se to dviju ili više riječi koje se međusobno rimuju, slikuju, sriču.“ (Maras, 1994: 81)	
„Pri rekonstrukciji odnosa koji se uspostavlja između dvaju entiteta pomaže nam i izvanjezični kontekst...“ (Mićanović, 2000: 116)	
„O tim dvama načinima izražavanja posvojnosti u slavenskim jezicima...“ (Mićanović, 2000: 118)	

„...a izbjegavamo problem istovremenoga pomicanja dvaju konstituenata na isti položaj kao i ostale gore navedene probleme s pomicanjem nadesno.“ (Mihaljević, 2016: 422)	„...ili pak treće rješenje u kojemu je dodatak koreferentan istovremeno s dvije zamjenice.“ (Mihaljević, 2016: 422)
	„Međutim, s takvim objašnjenjem slaganje u rodu između zamjenice i rečenice u te dvije skupine rezultat je različitih procesa.“ (Mihaljević, 2016: 422)
„To su glagoli kojima se može pripisati struktura izvedenog nesvršenog glagola, a koji imaju jedno od sljedećih dvaju svojstava.“ (Polančec, 2018: 113)	
„...nije potrebno praviti razliku između dvaju značenja.“ (Polančec, 2018: 115)	
“Cilj je, dakle, pokazati interakciju tih dviju razina jezičnoga opisa...” (Polančec, 2014: 163)	
„Ovdje se dakle radi o dvjema perspektivama istoga događaja.“ (Polančec, 2014: 167)	
„Budući da smo jasno utvrdili da se od+gen javlja u dvama različitim značenjima...” (Polančec, 2014: 181)	
	„Inventar prozodema sastoji se od dva akcenta...” (Malnar, 2013: 118)
	„Refleks <i>ě > ei</i> u nenaglašenoj poziciji zabilježen je u dva primjera...” (Malnar, 2013: 122)
	„...dakle sustavu s dva obilježja, mjestom naglaska i kvantitetom.“ (Malnar, 2013: 124)
PRIMJERI SKLONIDBE BROJA TRI	PRIMJER NESKLONIDBE BROJA TRI
„...oni se tvore od imenica svih triju rodova...” (Mićanović, 2000: 114)	
„Zahvalan sam publici prisutnoj na tim trima izlaganjima, kao i dvama anonimnim recezentima...” (Polančec, 2018: 113)	„...koji je jedinstven po tome što se može naći u čak tri okvira...” (Polančec, 2014: 176)
„Prije svega, u svim trima primjerima dativ ponovno izražava jaču zahvaćenost...” (Polančec 2014: 180)	
„...dok kod dvoprijelaznih glagola govorima o trima elementima koji su nužno argumenti.“ (Polančec 2014: 166)	

Od 27 navedenih primjera 21 primjer je dekliniran, a šest ih nije deklinirano. Iz navedenih podataka možemo zaključiti da se većina brojeva u jezikoslovnim znanstvenim člancima deklinira, ali postoje i primjeri gdje deklinacije nema. Također možemo zaključiti kako su neki autori nedosljedni i ponekad brojeve sklanjaju, a ponekad se ne drže toga pravila.

Dekliniraju li se brojevi u nejezikoslovnim znanstvenim člancima, točnije u medicinskim znanstvenim člancima istražili smo u: Darko Manestar i dr., *Primjena anatomskog modela nosne šupljine i pripadajućih paranazalnih sinusa "3D fess slices" u nastavi anatomije*; Marijan Kovačić; Ivan Kovačić, *Učestalost i kirurška važnost piramidalnog režnja i tuberkula štitne žlijezde: prospektivna studija*; Robert Ćelić i dr., *Magnetska rezonancija u dijagnostici poremećaja čeljusnih zglobova*; Zrinka Puharić i dr., *Razlike u stavovima i znanju o gripi cijepljenih i necijepljenih osoba*; Anko Antabak i dr., *Prijelomi podlaktice u zagrebačke djece*; Vladimir Draženović; Andreja Barišin, *Usporedba pandemijskog virusa A/H1N1/ iz 1918. godine s potencijalnim pandemijskim virusom A/H5N1/ iz 2005. godine*; Saša Janković i dr., *Prijelom zamora lateralne kuneiformne kosti: prikaz slučaja*; Anko Antabak i dr., *Prijelom palčane kosti u djece – okolnosti i uzroci nastanka*; Dragica Ćuk i dr., *Upala srednjeg uha u dječjoj dobi*.

Evo rezultata analize:

Tablica 26: Izdvojeni primjeri brojeva iz nejezikoslovnih znanstvenih radova

PRIMJERI SKLONIDBE BROJA DVA	PRIMJERI NESKLONIDBE BROJA DVA
„Strojevi su uzrok dvaju (0,5%) prijeloma W23 (zgnječenje između dva predmeta)...“ (Antabak, 2019: 17)	„Osnovna razlika između ova dva virusa je za sada to što se virus A/H5N1/ ne prenosi s čovjeka na čovjeka...“ (Draženović; Barišin, 2006: 19)
„Mnoge studije daju najtočnije informacije s obzirom na djelotvornost liječenja, a svrstane su u jednu od dviju kategorija...“ (Ćelić i dr., 2001: 393)	„Osnovna razlika između ova dva virusa je za sada to što se virus A/H5N1/ ne prenosi s čovjeka na čovjeka...“ (Draženović; Barišin, 2006: 19)
„Njima možemo pridodati i odsutnost istmusa, jedne ili dviju tiroidnih arterija.“ (Kovačić M., Kovačić I., 2015: 359)	„U većine zaraženih osoba u roku od jednog do dva tjedna dolazi do samoizlječenja.“ (Puharić i dr., 2018: 467)
	„Četiri studije povezale su tu frakturu s iznimnom boli prilikom ozljede, znatnim edemom stopala, a u dvije je opisana i zaostala ekhimoza 10 dana nakon ozljede.“

	(Janković i dr., 2006: 115)
	„Liječenje se u dva slučaja sastojalo od rasterećenja stopala...“ (Janković i dr., 2006: 115)
PRIMJERI SKLONIDBE BROJA TRI	PRIMJER NESKLONIDBE BROJA TRI
„U Maleziji je polovica ispitanika triju kliničkih bolnica neprocijepljena...“ (Puharić i dr., 2018: 470)	
	„U naše djece bilježimo sve uzroke iz tri osnovne skupine...“ (Antabak, 2019: 16)
	„Ispitivanje je provedeno s tri kirurga koji su ocijenili taj model pozitivnim...“ (Manestar i dr., 2014: 224)
	„Gripa (infl uenca) je akutna zarazna bolest uzrokovana jednim od tri tipa virusa gripe...“ (Puharić i dr., 2018: 467)

Od navedenih 12 primjera, s tim da u jednome primjeru imamo dva broja, devet brojeva se ne sklanja, a četiri broja se sklanjaju. Možemo uočiti da za razliku od jezikoslovnih znanstvenih članaka prednjače primjeri nedeklinacije brojeva. U nejezikoslovnim znanstvenim člancima autori su, kao i u jezikoslovnim znanstvenim člancima, gdjegdje nedosljedni pa u nekim primjerima provode deklinaciju, a u nekima ne. U jednoj rečenici čak imamo primjer i deklinacije i nedeklinacije broja *dva*.

6. ZAKLJUČAK

Niz je otvorenih pitanja o brojevima kao vrsti riječi. U kratkome pregledu starijih gramatika i u pregledu suvremenih jezikoslovnih priručnika možemo zaključiti kako je, što se tiče brojeva, puno toga ostalo jednako i do danas ne odgovoreno. Otvoreno pitanje stoji već u samome nazivu vrste riječi pa se neki jezikoslovci ne mogu složiti hoćemo li tu vrstu riječi nazivati *brojevima* ili *brojnicom*. U gramatikama hrvatskoga standardnoga jezika nailazimo na ove neusklađenosti: podjela bojeva, ima li broj *jedan* množinu, pitanje deklinacije brojeva. Analogno tomu ni u rječnicima nema ujednačenih primjera, od rječnika do rječnika razlikuju se gramatički opisi brojeva, različito se pristupilo obradi natuknica. Jedino se pravopisi, kada je riječ o sastavljenome i nesastavljenome pisanju slažu, ali u njima pak nailazimo na različitu terminologiju.

Istraživanje koje smo proveli vezano uz deklinaciju brojeva u znanstvenome stilu pokazalo je kako se u jezikoslovnim znanstvenim člancima brojevi u većini sklanjaju, a u nejezikoslovnim znanstvenim člancima u većini ne sklanjaju. Osvrnemo li se na hipotezu našega rada te na pretpostavku kako je prema dosadašnjim istraživanjima kroatistička struka (profesori hrvatskoga jezika i uža akademska zajednica humanističkoga smjera) sklona strogoj normi te očekivanju norme i na primjeru brojeva dobili smo pozitivne rezultate. Zamjećujemo također da suvremene gramatike koje se okreću komunikaciji sve više uvode u svoje retke opaske o nedekliniranju, primjerice *Gramatika hrvatskoga jezika* Josipa Silića i Ive Pranjkovića pa iz toga zaključujemo kako pomaka ipak ima i pretpostavljamo da će se otvorena pitanja brojeva u budućnosti hrvatskoga jezika rasplesti u skladu s komunikacijskim potrebama govornika.

LITERATURA

1. Babić, Stjepan i dr., *Glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika*, Globus, Zagreb, 2007.
2. Babić, Stjepan; Moguš, Milan, *Hrvatski pravopis*, Školska knjiga, Zagreb, 2010.
3. Babić, Stjepan i dr., *Hrvatski pravopis*, Školska knjiga, Zagreb, 1996., 2000.
4. Barić, Eugenija i dr., *Hrvatska gramatika*, Školska knjiga, Zagreb, 2005.
5. Bičanić, Ante i dr., *Pregled povijesti, gramatike i pravopisa hrvatskoga jezika*, Croatica, Zagreb, 2013
6. Birtić, Matea i dr., *Školski rječnik hrvatskoga jezika*, Školska knjiga, Zagreb, 2012.
7. Blagus Bartolec, Goranka i dr., *555 jezičnih savjetnika*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2016.
8. Brabec, Ivan i dr., *Gramatika hrvatskosrpskoga jezika*, Školska knjiga, Zagreb, 1970.
9. Brozović, Dalibor, *Prvo lice jednine*, Matica hrvatska, Zagreb, 2005.
10. Della Bella, Ardelio, *Gramatičke pouke o ilirskome jeziku*, 1728.
11. Grubišić, Vinko, *Mijenjaju li se brojevi dva, tri i četiri kad su s prijedlozima*, *Jezik*, sv. 42, br. 3., 1994., 78-82.
12. *Hrvatski jezični portal*, e-izvor: <http://hjp.znanje.hr/>
13. Jozić, Željko i dr., *Hrvatski pravopis*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2013.
14. Kašić, Bartol, *Osnove ilirskoga jezika u dvije knjige*, kod Alojzija Zannettija, Rim, 1604.
15. Maretić, Tomo, *Gramatika i stilistika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*, Matica hrvatska, Zagreb, 1963.
16. Raguž, Dragutin, *Praktična hrvatska gramatika*, Medicinska naklada, Zagreb, 1997.
17. Silić, Josip, *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika*, Disput, 2006.

18. Tafra, Branka, *Od riječi do rječnika*, Školska knjiga, Zagreb, 2005.
19. Tafra, Branka, Što su brojevi? (gramatički i leksikografski problem), *Rasprave ZJ*, sv. 15, br. 1, 1989., 219-237.
20. Weber, Adolfo, *Skladnja ilirskoga jezika*, U. c. k. nahladi školskih knjigah, Beč, 1859.
21. *Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika*, Školska knjiga, Zagreb, 2015.
22. Voltić, Josip, *Ilirska gramatika*, 1803.
23. Zoričić, Ivan, *Hrvatski u praksi*, Žakan Juri, Pula, 1997.

IZVORI

1. Branka Tafra, Što su brojevi? (gramatički i leksikografski problem), *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, sv. 15, br. 1., 1989., 219-237.
2. Vinko Grubišić, Mijenjaju li se brojevi dva, tri i četiri kad su s prijedlozima, *Jezik*, sv. 42, br. 3, 1994., 78-82.
3. Darko Manestar i dr., Primjena anatomskog modela nosne šupljine i pripadajućih paranazalnih sinusa "3D fess slices" u nastavi anatomije, *Medicina Fluminensis*, sv. 50, br. 2, 2014., 219-226.
4. Marijan Kovačić; Ivan Kovačić, Učestalost i kirurška važnost piramidalnog režnja i tuberkula štitne žlijezde: prospektivna studija, *Liječnički vjesnik*, sv. 137., br. 11-12, 2014., 357-360.
5. Robert Ćelić i dr., Magnetska rezonancija u dijagnostici poremećaja čeljusnih zglobova, *Acta stomatologica Croatica*, sv. 35, br. 3, 2001., 389-396.
6. Zrinka Puharić i dr., Razlike u stavovima i znanju o gripi cijepljenih i necijepljenih osoba, *Acta medica Croatica*, sv. 72, br. 4, 2018., 467-471.
7. Anko Antabak i skupina autora, Prijelomi podlaktice u zagrebačke djece, *Liječnički vjesnik*, sv. 141, br. 1-2, 2019., 14-19.
8. Vladimir Draženović; Andreja Barišin, Usporedba pandemijskog virusa A/H1N1/ iz 1918. godine s potencijalnim pandemijskim virusom A/H5N1/ iz 2005. godine, *Infektološki glasnik*, sv. 26, br. 1, 2006., 19-23.

9. Saša Janković i dr., Prijelom zamora lateralne kuneiformne kosti: prikaz slučaja, *Hrvatski športskomedicinski vjesnik*, sv. 21, br. 2, 2006., 112-115.
10. Anko Antabak i dr., Prijelom palčane kosti u djece – okolnosti i uzroci nastanka, *Liječnički vjesnik*, sv. 137, br. 3 – 4, 2015., 76-80.
11. Dragica Ćuk i dr., Upala srednjeg uha u dječjoj dobi, *Medicinski vjesnik*, sv. 19, br. 4, 1987., 161-164.
12. Karlo Jurak, Epistemičke mutacije u lingvistici od predstrukturalizma do poststrukturalizma s posebnim naglaskom na tumačenje značenja, *Čemu: časopis studenata filozofije*, sv. 12, br. 23, 2015., 11-45.
13. Marija Malnar, Fonologija govora Tršća u Gorskom kotaru, *Jezikoslovlje*, sv. 14, br. 1, 2013., 101-128.
14. Jurica Polančec, Osamostaljeni izvedeni nesvršeni glagoli u hrvatskom jeziku, *Suvremena lingvistika*, sv. 44, br. 85, 2018., 113-138.
15. Jurica Polančec, Glagoli negativnoga transfera u hrvatskome jeziku: semantičko jedinstvo i sintaktički okviri, *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, sv. 40, br. 1, 2014., 163-191.
16. Nataša Bašić, Pridjevi na -ći glagolskoga postojanja u hrvatskim rječnicima, *Filologija*, br. 30-31, 1998., 155-170.
17. Krešimir Mićanović, Posvojni pridjevi i izražavanje posvojnosti, *Suvremena lingvistika*, sv. 49-50, br. 1, 2000., 111-123.
18. Matea Birtić, Imenice i pridjevi: Što nam pridjevi mogu otkriti o imenicama?, *Jezikoslovlje*, sv. 17, br. 1-2, 2016., 339-359.
19. Mate Maras, Srokovni rječnik hrvatskoga jezika, *Filologija*, br. 22-23, 1994., 81-86.
20. Branimir Belaj, Mogu li imenice imati dopune?, *Croatica: časopis za hrvatski jezik*, sv. 42, br. 62, 2018., 123-138.
21. Milan Mihaljević, Korelativna uporaba pokaznih zamjenica u hrvatskome crkvenoslavenskom jeziku, *Jezikoslovlje*, sv. 17, br. 1-2, 2016., 413-427.

SAŽETAK

U radu smo istražili otvorena pitanja brojeva u jezikoslovnim priručnicima: gramatikama, rječnicima, pravopisima i jezičnim savjetnicima. Osim u standardnim gramatikama brojeve smo opisali i u povijesnim gramatikama kako bismo prikazali njihov razvoj kao vrste riječi. Istraživanje kojemu smo se posebno posvetili jest (ne)deklinacija brojeva u znanstvenome stilu. Istražili smo deset kroatističkih znanstvenih članaka te devet medicinskih znanstvenih članaka i na kraju usporedili rezultate.

Ključne riječi: brojevi, gramatika, deklinacija brojeva, znanstveni stil

SUMMARY

In this paper we've researched the open question of numbers in linguistic manuals, grammars, dictionaries, orthographies and language manuals. Except for the standard grammar, we've also described numbers in historical grammars to show their development as a word type. The part of our research that we especially focused on is (non)declension of numbers in scientific style. We have researched ten Croatian philological scientific articles, as well as nine medical scientific articles and after that we've compared results.

Key words: numbers, grammar, declension of numbers, scientific style